

РОЗШИРЕННЯ ПОТЕНЦІЙНОГО ПРАВНИЧОГО СЛОВНИКА НА ЗАНЯТТЯХ ФРАНЦУЗЬКОЇ МОВИ

© Оксана Федішин, 2002

Стаття стосується рекомендаційного вживання афіксального способу семантизації юридичної лексики минаючи використання двомовних словників. Автор пропонує студентам правничого вузу застосувати прості процедури дериваційного слововиводу на основі знання значень кореневих слів – елементів інтернаціональної лексики та граматичних морфем. Надрукування статті слугуватиме раціональному і ефективному розширенню словникового запасу французької юридичної лексики у студентів спеціалізованого вищого навчального закладу.

The article deals with the recommendations pertaining to the affixation method of the semantization of legal terminology without using bilingual dictionaries. The author suggests the students of the Law higher educational establishments to use simple methods of the derivative word – building on the basis of knowing the meaning of the stem – words, international words and grammar morphemes. The article will help the students of higher educational establishments to increase their legal terminology vocabulary rationally and effectively.

Правнича термінологія – значний пласт французької мови. Знайомлячи курсантів (студентів) із юридичною термінологією, ми усвідомлюємо значущість вивчення термінологічної лексики в їхній професійній діяльності. У зв'язку із зростанням міжнародної злочинності, з метою обміну інформації, а також для свого професіоналізму, працівники правоохоронних органів повинні знати основи творення правничої термінології, зокрема французької.

Вивчення правничої термінології починається із розширення потенційного словника курсантів (студентів) завдяки виявленню словотворчих елементів, слів схожих із рідною мовою за формою і значенням, а також слів, форма яких відрізняється від відповідних еквівалентів української мови, але подібних за значенням, відомих в українській мові завдяки лексичним одиницям, утвореним шляхом конверсії, систематизації словотворення у французькій мові.

Якщо курсантів (студентів) ознайомити з деякими прийомами розкриття значення слів, утворених від знайомих їм основ афіксальних похідних, то частину слів вони можуть зрозуміти без використання двомовного словника.

Пропонуємо схеми, які в подальшому допоможуть курсантам (студентам) розпізнавати знайомі елементи в невивчених словах і семантизувати ці лексичні одиниці. Отже, їхній потенційний словник розширюватиметься. Крім цього, самостійна робота курсантів (студентів) з незнайомими лексичними одиницями на підставі цих схем допоможе їм не витратити час на пошуки значень слів у словнику, а також сприятиме активізації мисленнєвої діяльності.

Навчання курсантів (студентів), спрямоване на розширення їхнього потенційного юридичного словника, починаємо з пояснення основних способів утворення нових лексичних одиниць. Зокрема найпоширенішим способом словотворення є суфіксація. Слова з однією основою можуть входити до складу цілого ряду суфіксальних похідних, які належать до різних частин мови. Для іменників, прикметників, дієслів характерні суфікси, за допомогою яких можна утворити похідні, що належать до однієї частини мови.

Наприклад, для іменників ми склали 5 груп, і для кожної групи характерні відповідні їм суфікси.

Нижче подано таблицю і зразки утворення нових лексем.

Зразок №1 – Суфіксальне словотворення іменників

V + S		→ N	chanter + -age – chantage (m) – шантаж
N + S			affaire + -iste – affairiste (m) – аферист
Adj + S			agressif + -ité – agressivité (f) – агресивність

(Умовні позначення: V – основа дієслова, S – суфікс, N – основа іменника, Adj – основа прикметника, Adv – прислівник, Pref – префікс).

Зразок №2 – Суфіксальний спосіб словотворення прикметників

N + S	→ Adj	banque (f) + -aire – bancaire – банківський
V + S	→ Adj	recommander + -able – recommandable – якого можна рекомендувати

Зразок №3 – Суфіксальне словотворення дієслів

N + S	→ V	racket (m) + - racketter – займатися рекетом
Adj + S	→ V	criminel + -iser – criminaliser – криміналізувати

Варто пояснити курсантам (студентам), що при суфіксальному словотворенні дієслова 1 групи утворюються головним чином від основ іменників і прикметників за допомогою суфіксів -er, -ifier, -iser; дієслова 2 групи – здебільшого від основ прикметників із суфіксом -ir. Похідні дієслова називають дії і стан, вони пов'язані за змістом із тими ж поняттями, що позначають і похідні основи.

Необхідно нагадувати курсантам (студентам), що похідні прислівники утворюються за допомогою тільки одного суфікса – ment від основи прикметників жіночого роду за зразком:

основа + -ment = Adv
criminelle + -ment = criminellement (кримінальним шляхом)

Зразок №4 – Префіксальне словотворення слів.

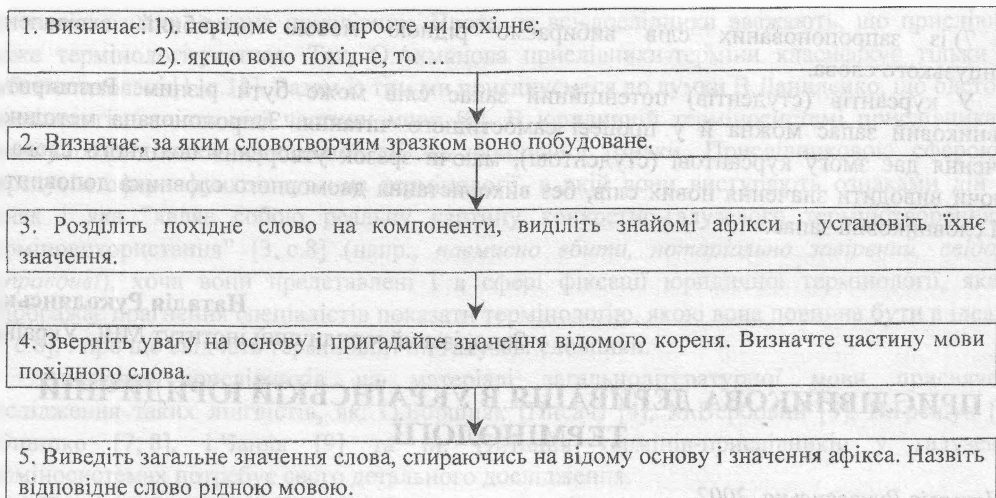
Префіксація – різновид синтетичного (афіксального) словотворення. При префіксації службова морфема – префікс препозитивна щодо основи. Префікси, на відміну від суфіксів, не змінюють частиномовної похідної основи, вони також менше спеціалізовані, ніж суфікси, тому що префікси можна додавати до основ різних частин мови.

Далі знайомимо курсанів (студентів) зі ще одним способом утворення слів – одночасним приєднанням до основи суфікса і префікса – суфіксально – префіксальним способом словотворення. Це так званий парасинтез.

За такою моделлю від основ іменників і прикметників утворюються переважно дієслова 1 і 2 груп.

Зразок №5 – Суфіксально – префіксальний спосіб словотворення слів.

За схемою демонструємо курсантам (студентам) як крок за кроком послідовно – зрозуміти значення нового слова.

Якщо виникають труднощі, треба звернутися до підказки і знайти зміст за формулою, яку подано нижче:

1) іменник, який позначає діяча, особу, професію:

celui qui + основа: l'enquêteur – celui qui enquête,

celui qui s'occupe de + основа: l'opérationnel – celui qui s'occupe de l'opération

2) іменник на позначення дії або результату дії:

основа + -age

un témoignage – свідчення

un chantage – шантаж

un colportage – торгівля, поширення

3) іменник, що позначає якість, властивість:

основа + -ence, -ance

la permanence – постійне чергування

la résistance – опір

4) іменники, що позначають походження чи національність

основа + -ien, ne

milicien, -ne – міліціонер

5) похідне дієслово у французькій мові в багатьох випадках має такий еквівалент у рідній мові:

Pref + основа + закінчення.

Для того щоб навчити курсантів (студентів) визначати якнайшвидше і якнайточніше значення слів, використовуємо різні тексти і вправи. А саме:

1) читаємо текст, звертаємо увагу на виділені слова;

2) виділені слова ділимо на дві групи: похідні, прості;

3) визначаємо спосіб словотворення цих слів, називаємо суфікси, за допомогою яких утворено нове слово;

4) за суфіксом визначаємо частину мови слова і вказуємо похідну основу у словах;

5) утворюємо похідні слова;

6) за зразками утворюємо від основ слів похідні дієслова і перекладаємо їх рідною мовою:

Pref + Adj + S – ir

Adj + S – iser

7) із запропонованих слів вибираємо рідною мовою потрібний еквівалент французького слова.

У курсантів (студентів) потенційний запас слів може бути різним. Розширити словниковий запас можна й у процесі самостійного читання. Запропонована методика вивчення дає змогу курсантові (студентові), маючи зразок утворення похідного слова і вмюючи виводити значення нових слів, без використання двомовного словника доповнити свій словниковий запас.

Наталія Руколяньська

Запорізький юридичний інститут МВС України

ПРИСЛІВНИКОВА ДЕРИВАЦІЯ В УКРАЇНСЬКІЙ ЮРИДИЧНІЙ ТЕРМІНОЛОГІЇ

© Наталія Руколяньська, 2002

Аналізуються способи творення прислівників, що функціонують у сучасній українській юридичній термінології, а також визначаються й описуються найактивніші словотвірні моделі цих прислівників у джерелах сфер фіксації та функціонування юридичної термінології.

Methods of adverb-formation which function in the contemporary Ukrainian juridical terminology are analyzed. So as the most active word-formative models of adverbs in the spheres and sources of functioning of juridical terminology are determined and described.

Останнім часом зростає закономірний інтерес багатьох науковців до проблем термінології, формування та функціонування окремих терміносистем. Це пов'язано з двома факторами: по-перше, зі специфікою терміна як мовного знака – його структурно-семантичною будовою, співвіднесеністю з поняттям, походженням, а також стабілізацією у процесі вживання; по-друге, з інтенсивним розвитком науки й техніки в Україні. Особливої ваги набуває дослідження галузевих терміносистем, і зокрема юридичної, на предмет адекватності відбиття понять відповідної галузі знань і пов'язаних із цим проблем термінотворення та функціонування терміноодиниць.

Як відомо, основним носієм термінологічного значення в усіх без винятку термінологіях виступають іменники (напр., техн.: *азотування, аерогідродинаміка, несплав*; ек.: *малопробитковість, трудодень, фондомісткість*; юр.: *злочинець, крадій, правопорушення*). Разом із тим наукові поняття активно номінуються й іншими частинами мови: прикметниками (напр., техн.: *відбивальний, консольний, стільниковидний*; ек.: *вирубно-вогневий, малоекономічний, тарифний*; юр.: *виправдувальний, деліктний, касаційний*), дієсловами (напр., техн.: *адсорбуючи, екстраполювати, фокусувати*; ек.: *працювати, трестувати, фордизувати*; юр.: *апелювати, заарештувати, заарештований, ув'язнюючи*), прислівниками (напр., техн.: *симетрично, стрибкувато, хаотично*; ек.: *економічно, малопродуктивно*; юр.: *беззаконно, криміналістично, умовно*). Хоча за частотністю вживання прислівники поступаються іншим повнозначним частинам мови (у сфері фіксації на них припадає до 5%), їх місце в термінологіях різних галузей знання є не менш важливим, оскільки єдиним засобом вираження такої категорії понять, як ознака дії